

Wiedza o społeczeństwie

Opis arkuszy egzaminacyjnych

Arkusze egzaminacyjne z wiedzy o społeczeństwie zostały opracowane na dwóch poziomach:

- podstawowym – Arkusz MWO-P1_1P-132
- rozszerzonym – Arkusz MWO-R1_1P-132.

Arkusz z poziomu podstawowego zawierał 32 zadania, w tym zadanie rozszerzonej odpowiedzi, sprawdzające wiadomości i umiejętności z następujących zakresów: 1) *Spółeczeństwo*, 2) *Polityka*, 3) *Prawo*, 4) *Polska, Europa, świat*. Tematyka zadań egzaminacyjnych obejmowała umiejętności z podstawy programowej oraz standardów egzaminacyjnych. Zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów. Egzamin na tym poziomie trwał 120.

Arkusz z poziomu rozszerzonego zawierał 24 zadania, sprawdzające wiadomości i umiejętności z następujących zakresów: 1) *Spółeczeństwo*, 2) *Polityka*, 3) *Prawo*, 4) *Polska, Europa, świat*. Podzielony był na trzy części. Część I zawierała zadania testowe, część II – zadania polegające na analizie materiałów źródłowych, w części III zadaniem zdającego było napisanie wypracowania na jeden z dwóch podanych tematów. Zadania sprawdzały wiedzę i umiejętności opisane w wymaganiach egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego i rozszerzonego. Zadania w tym arkuszu sprawdzały zarówno znajomość i rozumienie terminów, pojęć, jak i umiejętności z zakresu I, II i III standardu wymagań egzaminacyjnych. Zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów. Egzamin na tym poziomie trwał 180 minut.

Arkusz I – poziom podstawowy

Rozdział I

Najłatwiejsze dla zdających okazały się zadania wymagające umiejętności korzystania z wiedzy (I standard), sprawdzające wiedzę z zakresu *ideologii i doktryn politycznych* oraz sprawdzające *znajomość problemów życia społecznego i problemów społeczeństwa polskiego*, związane z II obszarem standardów (*korzystnie z informacji o życiu społecznym na przykładzie tabeli na podstawie badań opinii publicznej, selekcja faktów*). Taki wniosek dotyczący sukcesów w opanowaniu podanych umiejętności egzemplifikują rezultaty rozwiązań zadań 1. i 30., które dla zdających okazały się zadaniami łatwymi.

Zadanie 1. (3 pkt)

Rozstrzygnij, które zdania dotyczące myśli politycznej są prawdziwe, a które – fałszywe. W tabeli obok każdego zdania wpisz odpowiednio *prawda* lub *fałsz*.

	Zdanie	Prawda / Fałsz
A.	Apartheid to doktryna głosząca hasła segregacji rasowej.	
B.	Anarchizm wysuwa postulat silnego państwa.	
C.	Socjaldemokracja opowiada się za interwencjonizmem państwa w gospodarkę.	

Sprawdzane umiejętności:

Ideologie i doktryny polityczne (standard I.6)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,72	0,74	0,68

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. prawda
B. fałsz
C. prawda

Komentarz:

Zadanie sprawdzało na podstawie opisu znajomość trzech ideologii politycznych: apartheidu, anarchizmu i socjaldemokracji. Abiturienti nie mieli problemu z określeniem zdań prawdziwych i fałszywych. Jeśli popełniali błąd, to najczęściej błędnie określali zdanie dotyczące apartheidu. Zadanie sprawdzało elementarną wiedzę z bloku *Polityka*.

Rozdział II

Umiarkowanie trudne okazały się umiejętności, do rozwiązania których niezbędna była wiedza z zakresu *życia politycznego i publicznego*, a także umiejętności korzystania z wiadomości, sprawdzające wiedzę z bloku *Prawo*, dotyczące organów wymiaru sprawiedliwości oraz problemów z życia społecznego na podstawie materiałów źródłowych.

Zadań, które dla zdających okazały się umiarkowanie trudne było w arkuszu 14 (numery zadań: 2, 6, 11, 12, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 31).

Zadania te sprawdzały między innymi umiejętności z zakresu:

- korzystania ze źródeł informacji o życiu politycznym: odróżniania informacji o faktach od opinii, rozpoznawania ważnych postaci życia publicznego na podstawie biogramów politycznych, rozpoznawania państw na podstawie opisu,
- wskazania właściwych organów władzy sądowniczej RP, źródeł prawa,
- czytania ze zrozumieniem przepisów prawnych na podstawie fragmentów ustaw,

- wskazania praw człowieka,
- lokalizacji ważnych wydarzeń w czasie i przestrzeni,
- korzystania ze źródeł informacji o życiu społecznym na podstawie tabeli ilustrującej wyniki badań opinii publicznej, wykresu, tekstu popularnonaukowego, wywiadu.

Taki wniosek dotyczący trudności w opanowaniu podanych umiejętności egzemplifikują rezultaty rozwiązań zadań 6., 18., 24., które dla zdających okazały się zadaniami umiarkowanie trudnymi.

Zadanie 6. (3 pkt)

Do każdej informacji o Marszałku Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej dopisz jego imię i nazwisko. Odpowiedzi wybierz spośród: Ludwik Dorn, Józef Oleksy, Grzegorz Schetyna, Józef Zych.

- A. Marszałek Sejmu RP II i IV kadencji (1993–1995, 2004–2005); prezes Rady Ministrów RP (1995–1996); wiceprezes Rady Ministrów RP oraz minister spraw wewnętrznych i administracji (2004); poseł na Sejm (1989–2005); pełnił funkcje kierownicze w strukturach PZPR, był wiceprzewodniczącym oraz przewodniczącym SdRP i SLD.
- B. Marszałek Sejmu RP V kadencji (2007); wiceprezes Rady Ministrów RP oraz minister spraw wewnętrznych i administracji (2005–2007); poseł na Sejm (od 1997 r.); był wiceprezesem PC i PiS.
- C. Marszałek Sejmu RP VI kadencji (2010–2011); wiceprezes Rady Ministrów RP oraz minister spraw wewnętrznych i administracji (2007–2009); poseł na Sejm (od 1997 r.); pełnił funkcje kierownicze w KLD i PO.

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – biogramy polityczne, rozpoznawanie ważnych postaci życia publicznego (II.2 / II.4)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,61	0,62	0,59

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. Józef Oleksy
B. Ludwik Dorn
C. Grzegorz Schetyna

Komentarz:

Zadanie okazało się umiarkowanie trudne zarówno dla zdających w liceach ogólnokształcących jak i w technikach. Największy problem maturzyści mieli z rozpoznaniem Marszałków Sejmu: Józefa Oleksego i Ludwika Dorna. Błędnie identyfikowano te postacie, przypisując L. Dornowi biogram C, natomiast biogram A przypisywano G. Schetynie. Błędna identyfikacja czołowych

postaci wynika zapewne z nieznamości podstawowych informacji dotyczących ich działalności politycznej.

Zadanie 18. (4 pkt)

Do każdej fotografii oraz nazwy funkcji polityka w 2012 roku dopisz jego nazwisko.

			
Kancelarz RFN	Prezydent USA	Przewodniczący Komisji Europejskiej	Sekretarz Generalny ONZ
A.	B.	C.	D.

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – fotografie, rozpoznawanie ważnych postaci życia publicznego (II.2 / II.4)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,55	0,56	0,52

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. Merkel
- B. Obama
- C. Barroso
- D. Ki-Moon (Ki-Mun)

Komentarz:

Rozpoznawanie czołowych polityków międzynarodowych na podstawie fotografii oraz funkcji, jaką pełnią, okazało się dla zdających umiarkowanie trudne. Najmniej problemów mieli zdający z identyfikacją prezydenta USA oraz kanclerza Niemiec, chociaż i tutaj zdarzały się pomyłki w pisowni nazwisk lub podawaniu błędnego imienia, co nie było wymagane w poleceniu. Najwięcej błędnych odpowiedzi było w identyfikacji Przewodniczącego Komisji Europejskiej oraz Sekretarza Generalnego ONZ. Popelniano tutaj błędy zarówno w identyfikacji postaci jak i w pisowniach nazwisk. Błędy popełniane w tym zadaniu mogą odzwierciedlać nie tylko słabą

znajomość czołowych postaci życia politycznego na świecie, ale również brak czytania, co skutkuje brakiem umiejętności poprawnego wpisania nazwiska przedstawionej postaci.

Zadanie 24. (6 pkt)

Na podstawie danych zamieszczonych na wykresie i w tabelach oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wykres. Modele małżeństwa wśród Polaków w wieku 18–39 lat

Tabela 1. Respondenci w wieku 18–39 lat planujący w przyszłości potomstwo

Tabela 2. Odpowiedzi respondentów w wieku 18–39 lat na pytanie: Czy planuje Pan(i) w przyszłości potomstwo?

Na podstawie: *Postawy prokreacyjne Polaków*, Komunikat z badań CBOS BS/4/2010.

A. Podaj odsetek małżeństw, w których pracują mąż i żona.

B. Uzupełnij tekst, wpisując w wyznaczone miejsca: rodzaj wykształcenia (1.), typ modelu małżeństwa (2.) oraz liczbę (3.).

Niezależnie od kategorii wieku, w przyszłości potomstwo planują najczęściej respondenci z (1.) wykształceniem. Najwyższy odsetek odpowiadających twierdząco na to samo pytanie jest wśród ankietowanych, którzy określają model swojego małżeństwa jako (2.) Spośród osób, których małżeństwo plasuje się w najbardziej powszechnym modelu, (3.) % nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi w tej kwestii.

C. Oceń przedstawione na wykresie modele małżeństw z perspektywy równouprawnienia.

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – wykres i tabele na podstawie badań opinii publicznej (II.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,66	0,67	0,65

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

A.

51%

B.

(1.) wyższym

(2.) partnerski

(3.) 21%

C.

Mieszany model małżeństwa należy ocenić najbardziej negatywnie z punktu widzenia równouprawnienia, gdyż kobieta ma w nim więcej obowiązków. W modelach tradycyjnym oraz odwróconym nie ma pełnego równouprawnienia, choć są bardziej sprawiedliwe niż model mieszany, gdyż obowiązki małżonków są podzielone. Najbardziej wzorcowy pod względem równouprawnienia jest model partnerski, bo podział obowiązków między małżonkami jest równy.

Komentarz:

Zadanie sprawdzało umiejętność analizy wykresu kołowego oraz tabel. Abiturienti nie mieli większych problemów z odpowiedzią na podpunkt A zadania, błędy popełniano jednak w podpunktach B i C. Błędy świadczą o braku umiejętności odczytywania danych z wykresu oraz z tabeli. Najwięcej problemów przysporzyło zdającym udzielenie odpowiedzi na podpunkt C. zadania. Maturzyści nie potrafili odnieść odpowiedzi do wymaganej w poleceniu oceny modelu małżeństwa z perspektywy równouprawnienia. Niezgodnie z poleceniem analizowali dane z tabeli, opisywali wyniki badania opinii publicznej. Zatem umiejętność interpretacji danych z wykresu oraz tabeli wymaga dalszego ćwiczenia na lekcjach wiedzy o społeczeństwie.

Rozdział III

Najtrudniejsze okazały się zadania wymagające od zdających umiejętności *korzystania z informacji* (II standard) i *tworzenia informacji* (III standard), zaś lepiej rozwiązywali oni zadania weryfikujące *korzystanie z wiedzy* (I standard). Do rozwiązania zadań konieczne były wiadomości i umiejętności z zakresu *zagadnień narodowościowych społeczeństwa polskiego oraz samorządu terytorialnego*.

Zadań, które dla zdających okazały się trudne, było w arkuszu 16 (numery zdań: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 19, 23, 25, 28, 29, 32). Zadania sprawdzały wiedzę oraz umiejętności z podstawy programowej z zakresu: *społeczeństwo, prawo, Polska na arenie międzynarodowej oraz polityka*.

Zadania, które dla zdających okazały się trudne i bardzo trudne, sprawdzały wiadomości i umiejętności z zakresu:

- rozpoznawania na podstawie opisu reżimów politycznych,
- korzystania ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym na podstawie opisu, selekcji faktów, badań opinii publicznej,
- rozpoznawania procedur wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym,
- czytania ze zrozumieniem przepisów prawnych na podstawie konstytucji, fragmentów ustaw,
- argumentowania,
- identyfikowania organów władzy Rzeczypospolitej Polskiej (samorządu terytorialnego, władzy sądowniczej),

- korzystania ze źródeł informacji na podstawie mapy politycznej Europy,
- korzystania ze źródeł informacji o życiu politycznym na podstawie plakatu,
- formułowania wypowiedzi pisemnej, zawierającej ocenę działań i procesów społecznych, przedstawiania własnego stanowiska w sprawach publicznych i wskazania propozycji rozwiązań problemów.

Wniosek dotyczący braków w umiejętności korzystania z wiedzy przedmiotowej, z informacji oraz z umiejętności tworzenia własnej wypowiedzi pisemnej, egzemplifikują rezultaty rozwiązań zadań 4, 10, 23, 25, 32.

Zadanie 4. (4 pkt)

Na podstawie wykresu wykonaj polecenia.

Wykres: Poglądy elektoratów partyjnych

Na podstawie: *Elektoraty partyjne o istotnych kwestiach społecznych i ekonomicznych*, Komunikat z badań CBOS BS/103/2011.

- A. Podaj pełne nazwy partii politycznych, których elektoraty mają najbardziej zbliżone poglądy na temat integracji europejskiej.**
- B. Podaj pełną nazwę partii politycznej, której elektorat w największym stopniu jest przeciwny idei państwa opiekuńczego.**
- C. Porównaj poglądy elektoratów partii politycznych tworzących w latach 2007–2011 koalicję rządową.**

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – wykres na podstawie badań opinii publicznej (II.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,22	0,22	0,20

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

A. Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej

B. Platforma Obywatelska

Przykład poprawnej odpowiedzi C.:

- Zwolenników PO charakteryzuje znacznie większe poparcie dla rozwiązań liberalnych niż elektorat PSL. (Zwolennicy PSL w większym stopniu niż elektorat PO popierają etatyzm).
- Elektorat PO jest znacznie bardziej proeuropejski niż elektorat PSL. (Elektorat PSL jest bardziej sceptyczny wobec integracji europejskiej niż elektorat PO).

Komentarz:

Zadanie dla wszystkich abiturientów okazało się zadaniem trudnym. Trudności, jakie mieli zdający, dotyczyły wszystkich podpunktów zadania. Najczęściej popełnianymi błędami była

identyfikacja poglądów elektoratów partii z poglądami partii politycznych. Kolejną trudnością dla abiturientów było prawidłowe odczytywanie danych z wykresu współrzędnych. Mylono wartości zaznaczone na wykresie, przypisując odwrotne znaczenie poglądom elektoratu PO i SLD. Błędne odpowiedzi do podpunktu B. zadania mogą wynikać także z niezrozumienia pojęć takich jak etatyzm i liberalizm ekonomiczny. Trudności z prawidłową odpowiedzią na podpunkt C. zadania może również wskazywać na brak znajomości tych partii politycznych, które w latach 2007-2011 tworzyły koalicję rządową.

Zadanie 10. (4 pkt)

Uzupełnij tekst dotyczący organów samorządu województwa, wpisując w wyznaczone miejsca nazwy właściwych instytucji samorządowych (A., C., D.) oraz liczbę lat (B.).

Organem stanowiącym i kontrolnym samorządu województwa jest (A.)
 Jego kadencja trwa (B.) Kolegialnym organem wykonawczym jest (C.) Jego pracami kieruje (D.)

Sprawdzane umiejętności:

Samorząd terytorialny w Rzeczypospolitej Polskiej (I.7)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,23	0,24	0,21

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. sejmik województwa
- B. cztery lata [4 lata]
- C. zarząd województwa
- D. marszałek województwa

Komentarz:

Zadanie sprawdzające wiedzę i umiejętności dotyczące samorządu terytorialnego po raz kolejny okazało się dla abiturientów trudne. Jak co roku tego typu zadanie ma niski wskaźnik łatwości. Znajomość organów kontrolnych i stanowiących województwa nie była wystarczająca. Mylono uprawnienia sejmiku województwa z uprawnieniami wojewody oraz zarządu województwa. Nazwy organów samorządowych wpisywano w podane luki dość swobodnie, co świadczy o braku wiedzy na temat samorządu terytorialnego.

Zadanie 23. (3 pkt)

Na podstawie ilustracji i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

PEKIN 2008

Źródło: <http://rece-precz-od-.....net/result/news/id/606>

A. Podaj nazwę problemu, który został zilustrowany na plakacie.

B. Sformułuj dwa merytoryczne argumenty za udziałem w akcji mającej na celu zaprotestowanie przeciwko temu problemowi.

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – plakat (II.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,24	0,26	0,21

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

A. łamanie praw człowieka

B. dwa spośród:

- Prawa człowieka przynależą każdemu człowiekowi bez względu na to, jakiej władzy podlega – mają je też obywatele ChRL.
- Społeczność międzynarodowa powinna reagować na naruszanie praw człowieka, nie powinna pozostawać obojętna wobec takich działań.
Przestrzeganie praw człowieka to jeden ze standardów demokracji, myśląc o rozwijaniu demokracji powinniśmy promować tę koncepcję.

Komentarz:

Interpretacja i wymowa plakatu okazały się dla zdających trudne. Większość abiturientów odczytywała plakat i jego przesłanie zbyt dosłownie, pisząc o *niewolnictwie na olimpiadzie* lub *niewolnictwie wśród zawodników chińskich*. Popelniano błędy w interpretacji problemu, który ilustrował plakat. Odpowiedzi świadczą o braku umiejętności interpretacyjnych przedstawionego problemu, ukazują także trudności maturzystów w zakresie podania merytorycznych argumentów, w tym przypadku argumentów na poparcie akcji, mającej na celu zaprotestowanie przeciwko problemowi zilustrowanemu na plakacie. Podawane argumenty, oprócz błędów merytorycznych, były także sformułowane bardzo nieporadnie pod względem językowym.

Zadanie 25. (3 pkt)

Na podstawie mapy i własnej wiedzy uzupełnij tabelę dotyczącą mniejszości narodowych w Polsce. Do każdego opisu dopisz nazwę właściwej mniejszości narodowej oraz numer, którym oznaczono na mapie obszar jej zwartego zamieszkiwania.

	Opis	Nazwa mniejszości narodowej	Numer na mapie
A.	Mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkująca tereny Spiszu i Orawy. Przedstawiciele tej mniejszości są w większości wiernymi Kościoła katolickiego.		
B.	W województwie opolskim członkowie tej mniejszości stanowią ponad 20% mieszkańców w wielu gminach. Przedstawiciel wybrany z list komitetu wyborczego tej mniejszości zasiada w Sejmie RP.		
C.	Większość przedstawicieli tej mniejszości zamieszkuje południowo-wschodnie tereny województwa podlaskiego i wyznaje prawosławie.		

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – mapa administracyjna Polski i opisy (II.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,25	0,27	0,19

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. Słowacy (mniejszość słowacka), 1
 B. Niemcy (mniejszość niemiecka), 5
 C. Białorusini (mniejszość białoruska), 3

Komentarz:

Zadanie sprawdzające umiejętność z zakresu rozpoznawania na podstawie opisu nazwy mniejszości narodowych, zamieszkujących tereny państwa polskiego, oraz ich poprawne zlokalizowanie, okazało się dla zdających trudne. Podawano błędnie zarówno nazwy mniejszości narodowych jak i obszar ich zwartego zamieszkania na mapie Polski. Abiturienti mieli problemy z poprawną identyfikacją wszystkich scharakteryzowanych mniejszości narodowych. Najczęściej mylono mniejszość białoruską z ukraińską, co może wynikać ze słabej znajomości kultury scharakteryzowanej mniejszości. Ponadto dość swobodnie przyporządkowywano obszar zamieszkania do nazwy mniejszości.

Zadanie 32. (15 pkt)

Scharakteryzuj problem wolontariatu w Polsce: organizacje działające na jego zasadach, skutki, jakie przynosi aktywność w jego ramach, oraz stopień zainteresowania taką formą pracy na rzecz innych. Zaproponuj działania samorządu oraz władz państwowych mogące wzmocnić ten rodzaj aktywności. Odwołaj się do materiałów źródłowych z zadań 27–31.

Sprawdzane umiejętności:

Formułowanie wypowiedzi pisemnej zawierającej: ocenę działań i procesów społecznych, przedstawienie własnego stanowiska w sprawach publicznych i wskazanie propozycji rozwiązań problemów (III.1 / III.2 / III.3 / III.4 / III.5)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,49	0,50	0,46

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Charakterystyka organizacji działających na zasadach wolontariatu.

Wskazanie skutków, jakie przynosi aktywność w ramach wolontariatu dla wolontariuszy.

Charakterystyka stopnia zainteresowania społecznego wolontariatem.

Propozycja działań samorządu oraz organów państwa mogących pobudzić wzrost aktywności w wolontariacie.

Wykorzystanie materiałów źródłowych.

Poprawny język i forma wypowiedzi.

Komentarz:

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi okazało się trudne i najbardziej różnicujące. Rzadkie były przypadki braku prób rozwiązania tego zadania lub prac nie na temat, choć czasem napisany tekst był zbyt krótki. Charakteryzując problem wolontariatu, abiturienti często nie wymieniali typu organizacji działającej na zasadach wolontariatu, podając tylko ogólne informacje, czym jest wolontariat. Nie odróżniano skutków, jakie przynosi aktywność w jego ramach od motywów działania. Zdarzały się często zdawkowe informacje o niskim stopniu zainteresowania wolontariatem bez omówienia problemu. Przedstawiane przez maturzystów

propozycje działań samorządu oraz władz państwowych, mogące wzmocnić ten rodzaj aktywności, jakim jest wolontariat, były bardzo ogólnikowe i schematyczne. W pracach brakowało wyraźnego wskazania, którego z podmiotów dotyczy propozycja. Zdający często błędnie odwoływali się do materiałów źródłowych, zamieszczając je w niewłaściwym kontekście i przepisując ich znaczne fragmenty. Nierzadko widoczny był brak spójności tekstu i logiczności wywodu.

Arkusz II – poziom rozszerzony

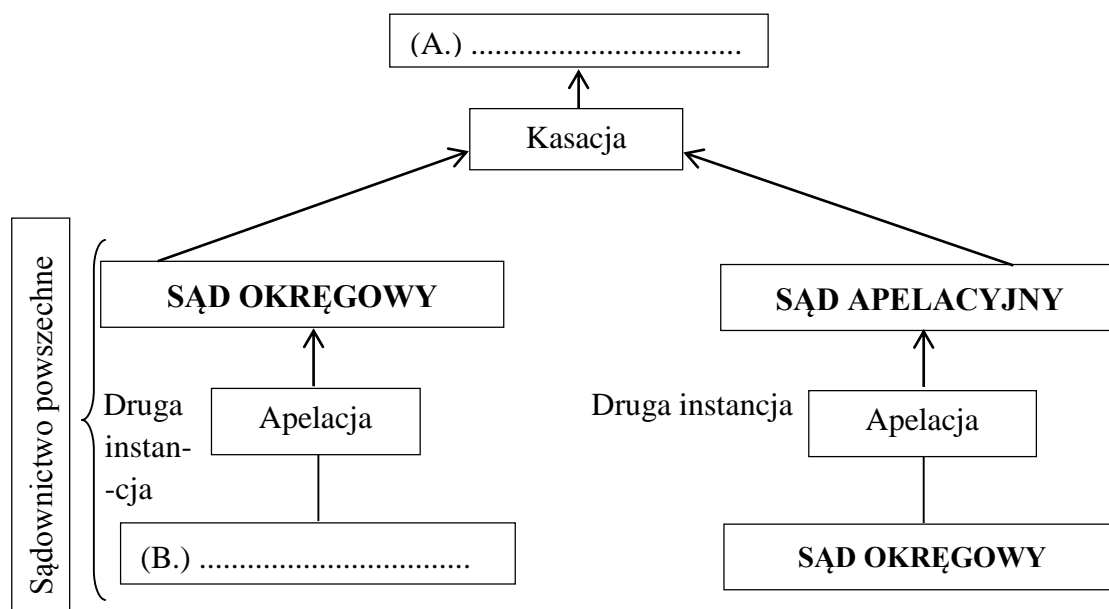
Rozdział I

Najłatwiejsze dla zdających okazały się zadania wymagające umiejętności związanych z II obszarem standardów egzaminacyjnych (*czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych na podstawie fragmentu ustawy*) oraz umiejętności korzystania z wiedzy (I standard) sprawdzające wiedzę z zakresu *organizacji sądów w Polsce*.

Taki wniosek dotyczący sukcesów w opanowaniu podanych umiejętności egzemplifikują rezultaty rozwiązań zadań między innymi 10. oraz 19.

Zadanie 10. (1 pkt)

Uzupełnij schemat organizacji sądownictwa i procedur procesowych w Rzeczypospolitej Polskiej, wpisując w wyznaczone miejsca nazwy właściwych sądów.

Sprawdzane umiejętności:

Organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej – wymiar sprawiedliwości (I.P.10 / I.P.7)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,72	0,73	0,49
Poprawny zapis rozwiązania: A. Sąd Najwyższy B. sąd rejonowy		
Komentarz: Uzupełnienie schematu organizacji sądownictwa i procedur procesowych w Rzeczypospolitej Polskiej było dla zdających łatwe, jedynie dla abiturientów technikum zadanie okazało się trudne. Zdający, którzy mieli problem z poprawnym rozwiązaniem tego zadania, najczęściej popełniali błąd w podpunkcie B., wpisując <i>sąd powszechny</i> lub <i>grodzki</i> jako pierwszą instancję w sądownictwie powszechnym. Tego typu błąd świadczy o słabym opanowaniu wiedzy na temat struktury sądownictwa w Polsce, ponieważ zadanie sprawdzało elementarną wiedzę z zakresu <i>Prawa</i> , określoną w podstawie programowej.		

Zadanie 19. (1 pkt)

Na podstawie fragmentów Ustawy z 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny* podaj sytuacje, w których występuje możliwość ograniczenia wolności słowa w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 196. Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 212. § 1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Sprawdzane umiejętności: Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty ustawy (II.P.7)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,90	0,90	0,84

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- obrażanie uczuć religijnych innych osób przez publiczne znieważanie przedmiotów czci religijnej lub miejsca przeznaczonego do publicznego wykonywania obrzędów religijnych
- pomówienie innej osoby o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania

Komentarz:

Zadanie dla wszystkich typów szkół okazało się łatwe, dla uczniów z liceum ogólnokształcącego – bardzo łatwe. Kolejne zadanie sprawdzające elementarną wiedzę oraz umiejętności z zakresu *Prawa*, wykorzystujące czytanie ze zrozumieniem przepisu prawnego nie stanowiło dla zdających trudności.

Rozdział II

Umiarkowanie trudne okazały się umiejętności, do rozwiązania których niezbędna była wiedza z zakresu II standardu, czyli *korzystania ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym na podstawie mapy, tekstów źródłowych oraz wykresów i tabel*.

Zadań, które dla zdających okazały się umiarkowanie trudne, było w arkuszu pięć: 7, 11, 12, 17, 20.

Zadania sprawdzały między innymi umiejętności z zakresu:

- rozpoznawania elementów prawa cywilnego,
 - korzystania ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym,
 - czytania ze zrozumieniem orzecznictwa sądowego,
 - krytycznej analizy materiałów źródłowych na podstawie tekstu publicystycznego i wywiadu.
- Taki wniosek, dotyczący trudności w opanowaniu podanych umiejętności, ilustrują rozwiązania zadań 12. oraz 20.

Zadanie 12. (1 pkt)

Do każdego opisu dopisz nazwę właściwego zjawiska. Odpowiedzi wybierz spośród: afrykanizacja, apartheid, bałkanizacja, globalizacja.

	Opis	Nazwa
A.	Tendencje w światowej gospodarce, polityce, demografii, życiu społecznym i kulturze polegające na rozprzestrzenianiu się analogicznych zjawisk.	
B.	Proces wypierania białych z różnych dziedzin życia przez rdzennych Afrykanów; nadawanie lub przywracanie czemuś charakteru afrykańskiego.	
C.	Trwała destabilizacja regionu, rozpad wspólnoty zamieszkującej pewien obszar – w wyniku konfliktów	

	między- i wewnątrzgrupowych – na mniejsze, często wrogo wobec siebie grupy.	
--	---	--

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – opisy (II.P.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,51	0,51	0,44

Poprawny zapis rozwiązania:

- A. globalizacja
- B. afrykanizacja
- C. bałkanizacja

Komentarz:

Zadanie sprawdzające wiedzę i umiejętności rozpoznawania na podstawie opisu właściwe zjawisko występujące w świecie okazało się dla zdających umiarkowanie trudne, a dla absolwentów techników – trudne. Spośród podanych opisów najmniej rozpoznawalny okazał się opis bałkanizacji, który najczęściej mylono z apartheidem. Popełniany błąd w zadaniu wskazuje na nieznaną znaczenia obydwu pojęć: apartheidu i bałkanizacji.

Zadanie 20. (2 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych wykonaj polecenia.

Tekst 1

Na podstawie: D. Sturis, *Współczesny Zorba*, „Polityka”, nr 29/2011.

Tekst 2

Na podstawie: *Nic bez Europy*, „Przekrój”, nr 28/2011.

- A. Wymień zjawiska uznawane za patologie władzy, które wskazano w tekście 1. jako przyczyny niezadowolenia Greków.**
- B. Podaj działania rządu greckiego potwierdzające pogląd z tekstu 2. na temat przyczyn kryzysu ekonomicznego w niektórych państwach strefy euro.**

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, krytyczna analiza materiałów źródłowych – tekst publicystyczny i wywiad (II.P.2 / II.R.1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,67	0,68	0,44

20A	0,64	0,66	0,33
20B	0,69	0,69	0,56

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

A.:

- korupcja
- klientelizm

B.:

dwa spośród:

- wzrost podatków (wzrost VAT-u / akcyzy)
- zamrożenie rent i emerytur
- likwidacja miejsc pracy w sektorze publicznym
- obniżka płac w sektorze publicznym
- wzrost cen w następstwie podniesienia podatków
- przeprowadzenie dotkliwych społecznie reform
- pozyskanie środków międzynarodowych

Komentarz:

Zadanie dla abiturientów techników okazało się trudniejsze niż dla ogółu zdających. Najwięcej błędnych odpowiedzi popełniano w poleceniu A. zadania, podając zamiast zjawisk, które zostały uznane przez Greków za patologie władzy, opis problemów gospodarczych Grecji. W podpunkcie B. najczęstszym błędem było podawanie przyczyn trudności ekonomicznych Grecji, a nie działań rządu, które wskazują na istnienie problemów ekonomicznych. Przyczyną popełnianych błędów było między innymi nieuważne czytanie polecenia: skupianie uwagi na drugiej części polecenia w obydwu podpunktach do zadania.

Rozdział III

Trudne okazały się także umiejętności związane z II standardem obszarów egzaminacyjnych, sprawdzające rozpoznawanie ważnych wydarzeń i postaci z życia politycznego. Najtrudniejsze dla zdających okazały się umiejętności związane z III standardem egzaminacyjnym, sprawdzające samodzielne formułowanie wypowiedzi pisemnej, zawierającej charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnej Polsce i ocenę działalności władz, charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnej Europie, ocenę procesów politycznych, działań oraz wydarzeń.

Zadań, które dla zdających okazały się trudne i bardzo trudne, było w arkuszu 13. Zadaniem bardzo trudnym były: 5, 9, 21, zadaniami trudnymi były: 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 15, 22, 24.

Zadania te sprawdzały umiejętności z zakresu:

- korzystania ze źródeł informacji o życiu społecznym na podstawie tabeli badań opinii publicznej, dotyczących zagadnień narodowościowych i struktury społeczeństwa polskiego,
- korzystania ze źródeł informacji o życiu politycznym na podstawie fotografii i opisów, map, logo organizacji międzynarodowych,
- czytania ze zrozumieniem orzecznictwa sądowego,

- selekcji faktów,
- formułowania wypowiedzi pisemnej, zawierającej charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnej Polsce i ocenę działalności władz, ocenę procesów politycznych, działań władz oraz wydarzeń.

Wniosek dotyczący braków w umiejętności korzystania z wiedzy przedmiotowej oraz z umiejętności tworzenia własnej wypowiedzi pisemnej ilustrują rezultaty rozwiązań zadań: 1, 5, 9, 13, 24.

Zadanie 1. (2 pkt)

Na podstawie tabeli oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Tabela. Rezultaty odpowiedzi do stwierdzenia: Proszę wymienić mieszkające w Polsce mniejszości narodowe lub etniczne – wszystkie, które Pan(i) pamięta

Na podstawie: *Tożsamość narodowa Polaków oraz postrzeganie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*,
Komunikat z badań CBOS BS 84/2005.

A. Do każdego opisu dopisz nazwę grupy ludności spośród wymienionych przez ankietowanych.

	Opis	Nazwa grupy ludności
1.	Zamieszkuje głównie w województwie pomorskim i używa języka prawnie uznanego za język regionalny.	
2.	Jest jedyną mniejszością, której komitet wyborczy ma reprezentację polityczną w Sejmie RP.	
3.	Jest wydzielona wyłącznie na podstawie wyznawanej religii i nie stanowi ani grupy etnicznej, ani narodowej.	

B. Wymień nazwy czterech wskazanych przez ankietowanych grup, które nie są prawnie uznawane w Polsce ani za mniejszości narodowe, ani za mniejszości etniczne.

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – tabela na podstawie badań opinii publicznej (II.P.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających		Wskaźnik łatwości zadania	
		LO	T
0,40		0,41	0,27
1A	0,64	0,65	0,47
1B	0,16	0,17	0,07

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Poprawna odpowiedź:

A.

1. Kaszubi
2. Niemcy

3. Muzułmanie

B. cztery spośród:

- Ślężacy
- Rumuni
- Kaszubi
- Wietnamczycy
- Muzułmanie

Komentarz:

Zadanie dla ogółu zdających okazało się trudne. Najtrudniejszą częścią zadania okazała się część B., w której należało wymienić nazwy czterech grup, które zgodnie z prawem polskim nie są ani mniejszościami narodowymi ani etnicznymi. Trudności, jakie zdający mieli z wykonaniem tego zadania, wynikają zarówno ze słabej znajomości mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, jak też z pobieżnego czytania polecenia. W części B. zadania uczniowie popełniali błędy, wpisując *Ormian* jako grupę, która nie jest mniejszością narodową ani etniczną.

Zadanie 5. (2 pkt)

Uzupełnij tekst dotyczący referendum ogólnokrajowego w Rzeczypospolitej Polskiej, wpisując w wyznaczone miejsca pełne nazwy właściwych instytucji.

Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić (A.)
 lub (B.) za zgodą Senatu RP.
 Organem, który przeprowadza referendum ogólnokrajowe i ogłasza jego wyniki, jest (C.)
 Ważność referendum stwierdza (D.)

Sprawdzane umiejętności:

Wiedza na temat ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym (I.P.7 / I.P.8)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,17	0,17	0,09

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

- A. Sejm
- B. Prezydent Rzeczypospolitej (Prezydent RP)
- C. Państwowa Komisja Wyborcza
- D. Sąd Najwyższy

Komentarz:

Najczęściej popełnianym błędem w zadaniu była zmiana kolejności wpisywania odpowiedzi A i B, która wynika z nieznamomości instytucji uprawnionych do zarządzania referendum, a także z nieuważnego czytania polecenia, zgodnie z którym należało wpisać brakujące informacje w podane luki. Duże problemy mieli abiturienti z odpowiedzią w podpunkcie C zadania: wpisywali różne instytucje kontrolne istniejące w Polsce (*NIK, Trybunał Konstytucyjny*) lub tworzyli własne nazwy PKW, np. *Centralna Komisja Wyborcza*.

Zadanie 9. (1 pkt)

Uzupełnij tekst dotyczący organów samorządu województwa, wpisując w wyznaczone miejsca nazwy właściwych instytucji samorządowych.

Kolegialnym organem wykonawczym samorządu województwa jest (A.)
 Jego pracami kieruje (B.)

Sprawdzane umiejętności:

Samorząd terytorialny w Rzeczypospolitej Polskiej (I.P.7)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,14	0,15	0,00

Poprawny zapis rozwiązania:

- A. zarząd województwa
 B. marszałek województwa

Komentarz:

Po raz kolejny zadanie sprawdzające elementarną wiedzę z zakresu samorządu terytorialnego okazało się dla zdających bardzo trudne. Uczniowie technikum w ogóle nie poradzili sobie z tym zadaniem. Zadanie sprawdzało umiejętność określania zadań zarządu i marszałka województwa. Abiturienti dość swobodnie wpisywali w wyznaczone miejsca nazwy organów samorządu województwa, co świadczy o słabym opanowaniu zagadnień z tym związanych.

Zadanie 13. (1 pkt)

Do każdego logo oraz informacji o działalności organizacji wyspecjalizowanej ONZ dopisz jej pełną polską nazwę.

	Logo	Informacja o działalności	Nazwa
A.		Zajmuje się ochroną praw pracowniczych oraz wspiera reformy prawa pracy.	
B.		Zajmuje się zapobieganiem i zwalczaniem chorób oraz udzielaniem bezpośredniej pomocy medycznej i żywnościowej.	

Sprawdzane umiejętności:

Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – logo i opisy (II.P.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	T
0,34	0,35	0,13

Poprawny zapis rozwiązania:

- A. Międzynarodowa Organizacja Pracy
B. Światowa Organizacja Zdrowia

Komentarz:

Kolejny raz na egzaminie maturalnym zadanie sprawdzające znajomość nazw podstawowych organizacji międzynarodowych okazało się bardzo trudne. Abiturienti bardzo często popełniali błędy, wpisując w nazwie zamiast *Międzynarodowa* – *Światowa Organizacja Pracy* lub *Międzynarodowa Organizacja Zdrowia*. Umiejętność rozpoznania nazw organizacji na podstawie opisu oraz logo organizacji powinna być ćwiczona na lekcjach wiedzy o społeczeństwie.

Zadanie 24. (20 pkt)

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie. Wykorzystaj materiały źródłowe zamieszczone w II części arkusza.

Temat nr 1

Scharakteryzuj problem praw i wolności politycznych w Polsce po 1989 roku.

Temat nr 2

Od traktatu paryskiego do traktatu z Lizbony – scharakteryzuj etapy integracji europejskiej w aspekcie gospodarczym i terytorialnym oraz strukturę instytucjonalną Unii Europejskiej.

Sprawdzane umiejętności:**Temat 1.**

Formułowanie wypowiedzi pisemnej zawierającej: charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnej Polsce i ocenę działań władz (III.R.1 / III.P.4 / III.P.5)

Temat 2.

Formułowanie wypowiedzi pisemnej zawierającej: charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnej Europie, ocenę procesów politycznych, działań władz oraz wydarzeń (III.R.1 / III.P.1 / III.P.4 / III.P.5)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających		Wskaźnik łatwości zadania	
		LO	T
0,40		0,40	0,24
24.1	0,37	0,38	0,21
24.2	0,28	0,28	0,11
24.3	0,94	0,95	0,84

Temat 1.

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Rozróżnienie praw politycznych i wolności politycznych

Wskazanie zmiany w gwarancjach praw i wolności politycznych w Polsce po 1989 roku

Charakterystyka wolności politycznych w Polsce

- wolność zrzeszania (w aspekcie politycznym)
- wolność zgromadzeń
- wolność słowa (w aspekcie politycznym)

Charakterystyka praw politycznych w Polsce

- prawo do uczestnictwa w wyborach i referendach

- prawo do kandydowania w wyborach
- prawo do inicjatywy ludowej
- prawo do informacji publicznej
- prawo składania petycji, wniosków i skarg do władz publicznych
- prawo do równego dostępu do służby publicznej
- prawo do obywatelskiego nieposłuszeństwa

Wykorzystanie materiałów źródłowych

Poprawny język i forma wypowiedzi

Temat 2.

Charakterystyka etapów integracji europejskiej w aspekcie gospodarczym

- EWWiS
- EWG i Euroatom
- strefa wolnego handlu
- unia celna
- wspólny rynek
- unia gospodarczo-walutowa

Charakterystyka etapów integracji europejskiej w aspekcie terytorialnym

- państwa-sygnatariusze traktatu paryskiego – 1951 / traktatów rzymskich – 1957: RFN, Francja, Włochy, Belgia, Holandia, Luksemburg.
- rozszerzenie WE/UE o:
 - Danię, Irlandię i Wielką Brytanię – 1973;
 - Grecję – 1981;
 - Hiszpanię i Portugalię – 1986;
 - Austrię, Finlandię i Szwecję – 1995;
 - Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Słowację, Słowenię i Węgry oraz Cypr i Maltę – 2004;
 - Bułgarię i Rumunię – 2007.

Charakterystyka struktury instytucjonalnej UE

- 1. Parlament Europejski – kompetencje, skład, ERPO
- 2. Komisja Europejska – kompetencje, skład, Wysoki Przedstawiciel ds. Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa
- 3. Rada (UE) – kompetencje, skład (Rada Ogólna, Rada Ministrów Spraw Zagranicznych, rady sektorowe)
- 4. Rada Europejska
- 5. Europejski Bank Centralny
- 6. Trybunał Sprawiedliwości UE
- 7. Trybunał Obrachunkowy

- 8. Komitet Regionów i Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Wykorzystanie materiałów źródłowych**Poprawny język i forma wypowiedzi****Komentarz:**

Zadaniem trudnym oraz najbardziej różnicującym okazało się wypracowanie. Znaczna większość zdających podjęła próbę napisania tekstu, choć czasem był on zbyt krótki bądź nie w pełni zgodny z tematem. Zdający często błędnie odwoływali się do materiałów źródłowych z II części arkusza, zamieszczając je w niewłaściwym kontekście i przepisując ich znaczne fragmenty. Prace nierzadko napisane były nieodpowiednim stylem, bez wystarczającej leksyki z zakresu przedmiotu.

W temacie 1. wypracowania zdający najczęściej nie rozróżniali praw od wolności politycznych; wskazywane przez nich zmiany w gwarancjach praw i wolności politycznych obarczone były błędami merytorycznymi (pisali, że w okresie PRL nie istniały żadne partie polityczne oprócz jednej lub że w Konstytucji PRL nie było zapisu dotyczącego praw i wolności człowieka). Charakteryzując wolności polityczne w Polsce, ograniczali się najczęściej tylko do opisu wolności zgromadzeń (czasem przepisywali tekst źródłowy), pomijali zupełnie wolność słowa oraz wolność zrzeszania się. Charakteryzując prawa polityczne, abiturienti przedstawiali tylko prawa wyborcze, a tylko nieliczni odwoływali się do prawa do inicjatywy ludowej. Sporadycznie pojawiało się omówione prawo do obywatelskiego nieposłuszeństwa. Pomijano zupełnie prawa do informacji publicznej oraz do składania petycji, wniosków i skarg do władz publicznych.

W temacie 2. wypracowania abiturienti, przedstawiając etapy integracji europejskiej w aspekcie gospodarczym, nie przedstawiali kwestii unii celnej oraz wspólnego rynku, natomiast bardzo często pisali o umowie z Schengen, która nie porusza kwestii gospodarczych. Charakteryzując etapy integracji w aspekcie terytorialnym, nie wymieniali państw, które weszły w skład UE w roku 2004, a jedynie sygnalizowali, że UE w tym czasie powiększyła się o dziesięciu nowych członków. Stosunkowo największy problem przysporzyło zdającym prawidłowe scharakteryzowanie struktury instytucjonalnej UE. W wielu pracach abiturienti ograniczali się tylko do wymienienia podstawowych instytucji unii, np. Parlamentu Europejskiego, Komisji Europejskiej, Rady UE, jednak nie charakteryzowali zakresu działań tych instytucji. Sporadycznie pojawiły się prace, w których zostały wymienione i omówione: Rada Europejska, Europejski Bank Centralny czy Trybunał Sprawiedliwości.

Wskazówki dydaktyczne wynikające z analizy jakościowej wybranych zadań z poziomu podstawowego i rozszerzonego

Analiza zadań wykazuje, że zdający – zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym – najslabiej opanowali umiejętności i wiadomości z zakresu samorządu terytorialnego oraz rozumienia pojęcia *apartheid*. Na obydwu poziomach zadania sprawdzające elementarną wiedzę z tego zakresu okazały się trudne i bardzo trudne. Wymaga to od przyszłych maturzystów zwrócenia jeszcze większej uwagi na zagadnienia związane z działem *Polityka* w podstawie programowej. Ćwiczeń wymaga także kształcenie umiejętności interpretacji i analizy plakatu oraz mapy, czyli umiejętności opisanych w II standardzie egzaminacyjnym. Zadanie sprawdzające umiejętności korzystania z informacji na podstawie wiedzy przedmiotowej były dla zdających trudne. Znacznie lepiej prezentują się umiejętności dotyczące podstawowej wiedzy z dziedziny prawa i organizacji sądownictwa w Polsce, sprawdzające wiedzę i umiejętności związane z I standardem egzaminacyjnym.

Ważne jest, aby maturzyści przygotowujący się do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie zwrócili większą uwagę na umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji o życiu społecznym, politycznym, aby kształcili umiejętność rozpoznawania procedur wyborczych w RP oraz form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym. Również zdania sprawdzające znajomość czołowych postaci życia publicznego w Polsce i na świecie okazały się dla zdających trudne lub umiarkowanie trudne, zatem należy zwrócić większą uwagę na ćwiczenie tych umiejętności. Z kolei pisząc zadanie rozszerzonej odpowiedzi na obydwu poziomach, maturzyści muszą zwrócić większą uwagę na poprawną interpretację tematu wypracowań, umiejętność formułowania własnych ocen i sądów oraz charakterystykę wybranych problemów.